

УДК 37.025+786.2

Лю Чан

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗВО КНР: КОНТРОЛЬНИЙ ЕТАП

© Лю Чан, 2018

<http://orcid.org/0000-0001-5934-2855>

<http://doi.org/10.5281/zenodo.2540174>

У статті розглянуто підходи сучасних науковців до визначення суті поняття «професійно-педагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва». Згідно з дослідницьким задумом, формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, сприятиме їхній готовності до професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО Китаю. Проаналізовано наукові позиції щодо визначення критеріїв формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва: мотиваційний (наявність у студентів мотивації до формування у них професійно-педагогічної культури), змістовий (обізнаність їх зі знаннями, необхідними для формування професійно-педагогічної культури та набуття комплексу умінь і навичок, що забезпечують їхню готовність до професійної діяльності) та конструктивний (здійснення контролю й оцінки рівня сформованості готовності до професійної діяльності). На початковому етапі педагогічного експерименту було проведено анкетування та бесіди зі студентами, результати яких зафіксували низький рівень сформованості готовності за всіма показниками. Після чого кожену групу було розподілено на експериментальну та контрольну групи. В експериментальній групі було реалізовано технологію формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва на мотиваційно-організаційному, когнітивному та рефлексійному етапах. Результати проведеного педагогічного експерименту засвідчують, що в цілому в обох групах покращилися показники, що сприяли сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва, але найвищі були зафіксовані в експериментальній групі.

Ключові слова: майбутні учителі, музичне мистецтво, професійно-педагогічна культура, формування, критерії, педагогічний експеримент.

Лю Чан. Формирование профессионально-педагогической культуры будущих учителей музыкального искусства в ЗВО КНР: контрольный этап

В статье рассмотрено подходы современных ученых к определению сущности понятия «профессионально-педагогическая культура будущих учителей музыкального искусства». Согласно с исследовательским замыслом, формирование профессионально-педагогической культуры будущих учителей музыкального искусства способствует их готовности к профессиональной

деятельности в образовательном процессе ЗВО Китая. Проанализированы научные позиции по определению критериев формирования профессионально-педагогической культуры будущих учителей музыкального искусства: мотивационный (наличие у студентов мотивации к формированию у них профессионально-педагогической культуры), содержательный (знания, необходимые для формирования профессионально-педагогической культуры и приобретения комплекса умений и навыков, обеспечивающих их готовность к профессиональной деятельности) и конструктивный (осуществление контроля и оценки уровня сформированности готовности). На начальном этапе педагогического эксперимента было проведено анкетирование и беседы со студентами, результаты которых зафиксировали низкий уровень сформированности готовности по всем показателям. После чего каждую группу было разделено на экспериментальную и контрольную. В экспериментальной группе было реализовано технологию формирования профессионально-педагогической культуры будущих учителей музыкального искусства. Результаты проведенного педагогического эксперимента свидетельствуют, что в целом в обеих группах улучшились показатели, способствующие сформированности готовности будущих учителей музыкального искусства, но высокие уровни были зафиксированы в экспериментальной группе.

Ключевые слова: будущие учителя, музыкальное искусство, профессионально-педагогическая культура, формирование, критерии, педагогический эксперимент.

Liu Chang. Formation of vocational and pedagogical culture of future teachers of musical art in higher education institutions of China: control phase

The article deals with the approaches of modern scholars to the definition of the essence of the concept of «professional and pedagogical culture of future teachers of musical art». According to the research plan, the formation of the vocational and pedagogical culture of future teachers of musical art will contribute to their readiness for professional activity in the educational process of HEI of China. The purpose of the paper is to reveal the content, components of the formation of the vocational and pedagogical culture of future teachers of musical art, which facilitate their readiness for professional activity and test their effectiveness. The scientific positions on determining the criteria for forming the vocational and pedagogical culture of future teachers of musical art are analyzed: motivational (the presence of motivation for students to form their professional and pedagogical culture), content (their awareness with the knowledge necessary for the formation of vocational and pedagogical culture and the acquisition of a set of skills) and skills that ensure their readiness for professional activity) and constructive (monitoring and evaluation of the level of formation). At the initial stage of the pedagogical experiment, questionnaires and interviews with students were conducted, the results of which showed a low level of readiness for all indicators. Subsequently, each group

was subdivided into experimental and control subgroups. In the experimental subgroup the technology of formation of the professional pedagogical culture of future teachers of musical art was realized through the implementation of the corresponding organizational measures. The results of the conducted pedagogical experiment indicate that in both groups the indicators that contributed to the formation of the readiness of future teachers of musical art have improved, but the highest were recorded in the experimental group.

Key words: *future teachers, musical art, professional-pedagogical culture, components, criteria, pedagogical experiment.*

Постановка проблеми. Культурно-історичний аспект у педагогічних дослідженнях нині набуває принципового значення, оскільки він припускає ретроспективний і соціокультурний аналіз вивчення проблеми загальнокультурної підготовки майбутнього вчителя. Культурно-історичний підхід у дослідженні проблеми загальнокультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у ЗВО КНР є міждисциплінарним і орієнтований, передусім на використання даних історії філософії, історії психології, педагогіки, історії науки в цілому. Найважливішими складовими культурно-історичного аналізу виступає вивчення педагогічних цінностей, технологій, форм і результатів педагогічної творчості як синтезу суб'єктивного і об'єктивного, професійно-педагогічної культури як форми прояву загальної культури особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці досліджень загальна культура майбутніх учителів музичного мистецтва розглядається як чинник успішності педагогічної діяльності (І. Відт, В. Гриньова, Ліу Хаймін, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, І. Слюняєва, Хуан Шитьє, та ін.), у яких розглядаються лише узагальнені характеристики загальнокультурної і професійної підготовки педагога. Мистецтвознавчий аспект підготовки майбутнього вчителя до формування гуманітарної культури досліджує І. Слюняєва, спираючись здебільшого на процес розвитку навичок «читання» витворів образотворчого мистецтва, не торкаючись активних форм художньої творчості [5]. У контексті проблеми культури вчителя, педагогічну культуру згадують філософи, психологи, педагоги КНР. Предметом цілеспрямованих наукових досліджень вона стала наприкінці ХХ століття. З початком активної розробки культурологічного напрямку у філософії, соціології, педагогіці та психології проведено дослідження, присвячені загальнотеоретичним основам педагогічної культури (О. Барабаншиков, Є. Бондаревська, В. Гриньова, В. Сластьонін та інші) та її окремим аспектам:

методологічному (В. Сластьонін, В. Краєвський); гуманітарному (Г. Гайсина, Є. Шиянов); морально-естетичному (Н. Крилова); технологічному (М. Левіна, Н. Руденко); духовному (О. Силяєва, Н. Щуркова), китайському (Ван Бінчжао, Го Ціцзя, Лю Дехуа) та ін. Однак, попри значущість наукових розробок у визначеному аспекті, проблема формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва залишається нерозробленою.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Завдання:

1) здійснити аналіз літератури з проблеми дослідження; з'ясувати зміст поняття «професійно-педагогічна культура» та визначити компоненти формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва;

2) провести анкетування на констатувальному етапі педагогічного експерименту та проаналізувати його результати;

3) упровадити технологію формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва та виявити її результати.

Методи дослідження рівнів сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Для реалізації основних завдань, визначених напрямках роботи, з метою дослідження рівня сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва – використовують відповідні методи дослідження і діагностики: спостереження; бесіда; тестування; анкетування; ділові ігри тощо.

Ми у своєму дослідженні використовували метод спостереження, який надавав переваги проводити педагогічний експерименту природних умовах, незалежно від вироблених умінь оцінювати свої дії майбутніми учителями музичного мистецтва.

Метод опитування, інтерв'ю й бесіди застосовували для уточнення певних положень та з'ясування саме тих обставини, що пояснюють поведінку майбутніх учителів музичного мистецтва, а анкетування – для узагальнення результатів педагогічного експерименту на констатувальному і контрольному етапах.

Щоденник спостережень використовували для виявлення тенденції в розвитку окремих якостей щодо сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Метод моделювання застосовували для того, аби формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва було можливим за допомогою спеціальних комп'ютерних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. У «Педагогічному енциклопедичному словнику» культура окреслюється як історично певний рівень розвитку суспільства, творчих зусиль і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя й зовнішньоекономічної діяльності людей їх взаєминах, соціальній та створюваних ними матеріальних й духовних цінностей [4]. Основою для визначення поняття «педагогічна культура» є філософське розуміння культури, як характеристики розвитку творчих сил і здібностей людини та вчення про провідну роль діяльності в її формуванні. Особистісний прояв культури реалізується у повсякденній діяльності, у стосунках, поведінці, стилі життя, побуті, опануванні культурних досягнень, знань, навичок, умінь.

Аналіз наукової літератури [1; 2; 6; 7; 8; 9 та ін.] дає підстави стверджувати, що під педагогічною культурою розуміємо складну відкриту систему, що самоорганізується, інформаційно забезпечується та спрямовується наукою, мистецтвом, релігією, морально-етичними постулатами суспільства, практичним досвідом людства.

Професійно-педагогічна культура – це складний динамічний процес поступового формування професійних знань, професійних умінь і професійно значущих якостей особистості [3]. Культура розглядається з двох позицій: з одного боку – як властивість дієвого суб'єкта, з іншого – як об'єктивне (об'єктивоване) буття, опредмечене, що несе в собі результируючий момент діяльності; як зовнішня предметність, діяльнісний, технологічний бік. Форми об'єктивації культури різні: від об'єктивації в нейродинамічних структурах мозку індивіда його поглядів, цілей, цінностей, інтенцій – до професійних умінь і навичок; від стереотипних форм професійної діяльності – до інновацій і духовної практики. Професійно-педагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва дозволяє приймати професійно важливі рішення, прогнозувати результати педагогічного впливу, забезпечує рефлексивне розуміння, готовність і здатність надавати дитині психологічну підтримку,

допомагати їй у розв'язанні психологічних проблем та утруднень, актуалізувати резерви особистісного зростання, робить можливим подолання конфліктних ситуацій, що виникають у процесі професійної діяльності [3].

Основними параметрами професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, як встановлено, є моральна культура, культура мислення, культура мовлення, комунікативна культура, дидактична культура, культура праці, культура рухів, фізична культура, естетична культура та екологічна культура.

Професійно-педагогічна культура майбутніх учителів музичного мистецтва містить мотиваційний, змістовий і конструктивний компоненти.

Мотиваційний компонент професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва являє собою сукупність потреб, інтересів, бажань, планів, програм, спонукань. Виховна діяльність завжди опосередкована інтересами і може реалізовуватись без використання механізму емоцій. Формування мотиваційного компонента передбачає стимулювання інтересів, цілеспрямованості, бажань студентів з урахуванням сукупності установок особистості.

Змістовий компонент професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає забезпечення студентів надійними і усвідомленими психолого-педагогічними знаннями.

Конструктивний компонент професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва являє собою сукупність всіх видів, форм, умінь, навичок особистості, прийомів, методів, що використовуються у виховній діяльності студентів. Він передбачає практичне вміння творчої реалізації основних компонентів і параметрів професійно-педагогічної культури в майбутній професійній діяльності.

Складний за структурою та динамічний характер професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлює необхідність дотримання у процесі її формування таких вимог: цілісного підходу до вибору сукупності засобів, що забезпечують формування всіх компонентів професійно-педагогічної культури; урахування рівнів підготовленості студентів і їхніх індивідуальних особливостей; досягнення наступності в поповненні знань і тісного їх взаємозв'язку з особистою практикою.

Зазначимо, що формування окремих компонентів професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва не може відбуватись ізольовано і обов'язково призводить до вдосконалення одного іншим. Ефективність формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва забезпечується процесом, у якому головна увага надається розробці та теоретичному обґрунтуванню технології, що має програмно-цільовий, цілісний і неперервний характер.

Діагностика сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва спрямована на визначення їх типів, за інтегральним показником педагогічних знань, умінь та навичок.

Нами було проведено педагогічний експеримент на визначення рівня сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у Лішуйському університеті (КНР), у якому взяли участь 205 студентів, з яких 103 особи склали КГ, а 102 – ЕГ.

Перевірка проводилася за визначеними критеріями формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва: мотиваційний (наявність у студентів мотивації до формування у них професійно-педагогічної культури), змістовий (обізнаність їх зі знаннями, необхідними для формування професійно-педагогічної культури та набуття комплексу умінь і навичок, що забезпечують їхню готовність до професійної діяльності) та конструктивний (здійснення контролю й оцінки рівня сформованості готовності до професійної діяльності шляхом формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, відповідної корекції цього процесу). Були також визначені рівні сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва (високий, середній, низький).

На констатувальному етапі педагогічного експерименту майбутнім учителям музичного мистецтва було запропоновано анкету, яка містила 42 питання у відкритій та закритій формах. Анкета умовно складалась із 4 блоків: перший блок мав на меті виявлення знань про професійно-педагогічну культуру, її рівні, види, етапи формування; другий – передбачав діагностування умінь практичного застосовування набутих умінь у визначеному контексті; третій – був орієнтований на визначення рівнів самооцінки майбутніми учителями музичного мистецтва знань та вмінь, необхідних для формування

їхньої професійно-педагогічної культури; четвертий – мав на меті з'ясування труднощів, які виникали, та визначення можливих шляхів їх подолання.

Результатом опитування стала інформація, обробка якої надала нам можливість судити про вихідний стан сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Зокрема, було встановлено, що на питання: про суть поняття «професійно-педагогічна культура» не дали відповіді 78% респондентів, про форми і методи взаємодії при спілкуванні слід використовувати у процесі виховання – 69%. Узагальнення результатів проведеного анкетування дало підстави для висновку, що більшість опитуваних не має достатньої поінформованості з основ формування професійно-педагогічної культури.

У процесі проведення педагогічного експерименту було реалізовано технологію формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва на таких етапах: мотиваційно-організаційному, когнітивному та рефлексійному.

На контрольному етапі педагогічного експерименту було проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи, які наведено в таблиці.

Таблиця

Рівні сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва(приріст у %)

Критерії та рівні сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва	ЕГ (102 особи)			КГ (103 особи)		
	До експ.	Після ксп.	Приріст	Конст. зріз	Контр. зріз	Приріст
<i>мотиваційний</i>						
• високий	1,62	75,08	+73,46	1,87	5,96	+4,09
• середній	35,92	24,92	-11	39,18	66,04	+26,86
• низький	62,46	-	-62,46	58,95	28	-30,95
<i>змістовий</i>						
• високий	2,91	64,08	+61,17	5,97	25	+19,03
• середній	32,04	35,92	+3,88	33,96	47	+13,04
• низький	65,05	-	-65,05	60,07	28	-32,07
<i>конструктивний</i>						
• високий	11	78,96	+67,96	10,07	17,91	+7,84
• середній	42,07	21,04	-21,03	42,16	61,19	+19,03
• низький	46,93	-	-46,93	47,77	20,9	-26,87

Для аргументованого підтвердження того, що результати педагогічного експерименту не є випадковими, а забезпечені саме упровадженням розробленої технології формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, здійснено їх статистичну перевірку.

За всіма критеріями, середня арифметична величина $\overline{X_{кг}}$ суттєво відрізняється від такої в $\overline{X_{ег}}$ ($t\text{-розр.}(2,69) > t\text{-табл.}(1,96)$; $P > 0,05$), що вказує на істотні зрушення, які відбулися у процесі проведення педагогічного експерименту. Найвищі результати одержано за змістовим ($t\text{-розр.}=7,33$) та мотиваційним ($t\text{-розр.}=6,36$) критеріями. Проте за всіма трьома критеріями спостерігаються позитивні зміни (зокрема, конструктивний ($t\text{-розр.}=5,87$)).

Висновки. Аналіз наукової літератури дозволив встановити, що суть поняття «професійно-педагогічна культура» – складний динамічний процес поступового формування професійних знань, професійних умінь і професійно значущих якостей особистості. Культура розглядається з двох позицій: з одного боку – як властивість дієвого суб'єкта, з іншого – як об'єктивне (об'єктивоване) буття, опредмечене, що несе в собі результуючий момент діяльності; як зовнішня предметність, діяльнісний, технологічний бік. Форми об'єктивації культури різні: від об'єктивації в нейродинамічних структурах мозку індивіда його поглядів, цілей, цінностей, інтенцій – до професійних умінь і навичок; від стереотипних форм професійної діяльності – до інновацій і духовної практики..

Аналіз результатів опитування дав підстави стверджувати, що переважна більшість майбутніх учителів музичного мистецтва не усвідомлюють суті поняття професійно-педагогічна культура, мало обізнані зі знаннями, необхідними для формування професійно-педагогічної культури та у них не сформований комплекс умінь і навичок щодо здійснення контролю й оцінки рівня сформованості готовності до професійної діяльності шляхом формування їхньої професійно-педагогічної культури.

Доведено результативність запропонованої технології формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Результати проведеного педагогічного експерименту засвідчують, що в цілому у всіх групах покращилися показники, що сприяли сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, але найвищі були зафіксовані в експериментальній групі. А відтак, можна зробити висновок,

що запропонована технологія є ефективною та може бути запропонована для впровадження в освітній процес китайських ЗВО.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у конкретизації форм і методів роботи в контексті формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у ЗВО КНР.

Література

1. Бодалев А. А., Столин В. В. Семья в психологической консультации, М., 1989. 234 С.
2. Євдокимов В. І., Пономарьова Г. Ф., Покроєва Л. Д., Луценко В. В. Підготовка вчителя в умовах євроінтеграції : навч. посіб. Харків, 2006. 204 с.
3. Пальшкова І. О. Формування професійно-педагогічної культури вчителя початкових класів. *Наука і освіта*. О., 2011. Вип. 4. С. 299-304. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/8.pdf.
4. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. М., 2003. 528 л.
5. Слюняева И. Культура, культурология и образование. *Вопросы философии*. М., 1997. № 2. С. 3-56.
6. Zhernovnykova O., Osova O., Mishchenko O. The use of innovative forms in educational activity in training modern teachers in Ukraine and Germany: comparative analysis. *Journal of Advocacy, Research and Education*. Ghana, 2016. Vol. 6. P. 79-87.
7. 慧霞.对新课程中教师培训方式的思考 // *教育科学研究*. 20013. № 2. 12-18. / Лю Х. Щодо нових принципів та методів підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічні дослідження*. 2013. № 2. Р. 12-18.
8. 简明中国教育史 / 王炳照, 郭齐家, 刘德化等编.北京: 北京师范大学出版社, 2001. 386 p. / Історія китайської педагогіки / ред. Ван Бінчжао, Го Ціцзя, Лю Дехуа. Пекін: Видавництво Пекінського педагогічного університету, 2001. 386 с.
9. 黄诗结.中华传统礼仪. – 吉林: 吉林文史出版社, 2013. 233 p. / Хуан Ш. Китайський традиційний етикет. Цзілінь, вид-во історичної літ-ри пров. Цзілінь, 2013. 233 с.

References

1. Bodalev A. A., Stolin V. V. Sem'ya vpsihologicheskoi konsul'tacii, M., 1989. 234 S.
2. Yevdokymov V. I., Ponomarova H. F., Pokroieva L. D., Lutsenko V. V. Pidhotovka vchytelia v umovakh yevrointretsii : navch. posib. Kharkiv, 2006. 204 s.
3. Palshkova I. O. Formuvannia profesiino-pelahohichnoi kultury vchytelia pochatkovykh klasiv. *Nauka i osvita*. O., 2011. Vyp. 4. S. 299-304. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/8.pdf.
4. Pedagogicheskij ehnciklopedicheskij slovar' / gl. red. B. M. Bim-Bad. M., 2003. 528 l.
5. Slyunyaeva I. Kul'tura, kul'turologiya i obrazovanie. Voprosy filosofii. M., 1997. № 2. S. 3-56.
6. Zhernovnykova O., Osova O., Mishchenko O. The use of innovative forms in educational activity in training modern teachers in Ukraine and Germany: comparative analysis. *Journal of Advocacy, Research and Education*. Ghana, 2016. Vol. 6. P. 79-87.
7. 慧霞.对新课程中教师培训方式的思考 // *教育科学研究*. 20013. № 2. 12-18. / Liu Kh. Shchodo novykh pryntsyviv ta metodiv pidhotovky maibutnykh pedahohiv. *Pedahohichni doslidzhennia*. 2013. № 2. R. 12-18.
8. 简明中国教育史 / 王炳照, 郭齐家, 刘德化等编.北京:北京师范大学出版社, 2001. 386 p. / Istoriiia kytayskoi pedahohiky / red. Van Binchzhao, Ho Tsitszia, Liu Dekhua. Pekin: Vydavnytstvo Pekinskoho pedahohichnoho universytetu, 2001. 386 s.
9. 黄诗结.中华传统礼仪. – 吉林:吉林文史出版社, 2013. 233 p. / Khuan Sh. Kytayskyi tradytsiinyi etyket. Tszilin, vyd-vo istorychnoi lit-ry prov. Tszilin, 2013. 233 s.